

**Формування
у молодших школярів
повноцінної навички
читання
як виду мовленнєвої
діяльності**

Навичка читання

Технічна сторона

Спосіб

Правильність

Виразність

Темп

Смислова сторона

(розуміння прочитаного)

- слів, вжитих у прямому і переносному значенні;
- змісту речень;
- смислових зв'язків між реченнями, абзацами, частинами тексту;
- повнота, глибина розуміння

Спосіб читання

Поскладове відривне

Поскладове плавне

Цілими словами

Групами слів

Правильність читання

- Не допускається заміна, пропуски, перестановки, спотворення, повтори букв, складів, слів у тексті;
- Дотримання норм наголошування та орфоепії в системі голосних (ненаголошені [е], [и]; чітка вимова звука [о]);
- Чітка вимова дзвінких приголосних у кінці слова та в кінці складу перед наступним глухим;
- Нормативна вимова звуків [дж],[дз],[дз'],[г],[ф];
- Правильна вимова слів, передбачених програмою для кожного класу

Робота над дикцією

(соціальна та естетична функції)

- артикуляційна гімнастика за таблицею голосних, до яких у різних позиціях (перед, після) додається одна, дві приголосні**
- попереднє відпрацювання важких для читання слів (збіг приголосних, наголос, багатоскладові слова)**
- читання ланцюжків коротких слів:**
 - односкладових (з двох, трьох, чотирьох літер, із збігом приголосних);
 - двоскладових, у яких кожен рядок побудовано з різними складами, з чергуванням слів з різним наголосом, і з різним збігом приголосних;
 - трискладових з різним наголосом і з різним збігом приголосних.

Види читання

Вголос

Виявляється в русі
очей і
мовнозвуків
діях

Мовчки

Виявляється в русі
думок, почуттів,
намірів.

Без зовнішніх
мовленнєвих рухів

Читання вголос

1. Ігрові завдання на удосконалення технічної сторони навички читання, розширення поля читання:

- словесні гірки;
- відтворення точності сприймання рядків;
- читання слів або речень з прикритою верхньою половиною;
- читання слів, які “перерізані” пунктиром, світлою лінією;
- читання пари слів, у яких відсутні одна-дві літери; складання слів із перемішаних букв, складів;
- читання перевернутих слів;
- читання злитих речень.

2. Вправи на вироблення правильності і свідомості читання:

- “роз’єднай слова і читай далі”;
- “роз’єднай слова і прочитай загадки”;
- “роз’єднай слова і прочитай кінцівку казки”.

3. Вправи для розширення оперативного поля читання:

- на знаходження абзаців або речень, у яких є певні вислови;
- вихоплення з тексту слів з наголосом;
- хто швидше знайде абзац, у якому є вислів...;
- прогляньте текст, скільки разів у ньому вживається слово ...;
- хто швидше знайде в першому абзаці найдовше слово.

4. Види читання:

- **пошепки, тихо, голосно;**
- **читання гудіння (напівголосне, у різному темпі);**
- **“дощиком” (напівголосне, упродовж кількох хвилин усім класом);**
- **“буксиром” (за вчителем);**
- **читання скоромовок;**
- **хорове читання певного уривку;**
- **читання ланцюжком;**
- **читання комбіноване (вчитель-учні);**
- **мовчазне читання;**
- **читання на швидкість;**
- **проглядове читання з метою знаходження певних слів, назв тощо;**
- **читання в особах;**
- **читання у парі;**
- **вибіркове читання.**

Методика читання скоромовки

- 1)розуміння дітьми значення усіх слів;**
- 2)читання скоромовки повільно, але чітко, правильно вимовляючи усі слова;**
- 3)читання в звичайному розмовному темпі;**
- 4)промовляння у пришвидшеному і швидкому темпі.**

Мовчазне читання

Види завдань:

- на перевірку розуміння певного явища;
- знаходження опису подій;
- виявлення емоційності сприймання, почуттів;
- з'ясувати роль повторення одних і тих же слів;
- встановлення зв'язку прочитаного з ілюстраціями;
- з метою поділу тексту на частини, добору заголовка, складання плану.

Виразне читання

Типові методичні прийоми інтонування учнями текстів:

- на основі наслідування;**
- врахування особливостей жанру твору, аналізу тексту, його структури, орієнтації на слухача;**
- усвідомлення мовцем задачі читання.**

Методичні умови формування у молодших школярів навички виразного читання:

- розвиток чіткої, правильної вимови усіх звуків, володіння диханням, голосом, дикцією;**
- володіння нормами літературної вимови;**
- оволодіння прийомами інтонування (тон, темп, паузи, логічні наголоси);**
- розвиток уяви, емоційності читання;**
- сформованість в учнів усіх складових навички читання;**
- розуміння смислу прочитаного, мотивів і почуттів дійових осіб.**

У поняття виразності читання входить:

- **дотримання розділових знаків:**
 - крапка** – тривала пауза і зниження голосу;
 - знак питання (оклику)** – забарвлення голосу відповідною інтонацією;
 - кома** – підвищення голосу і відповідної невеличкої паузи, коли можна сказати – *раз*
- **дотримання логічних пауз**, які не завжди співпадають з розділовими знаками, але обов'язково зумовлюються граматичними причинами (однорідні члени речення);
- **логічні наголоси** – виділення одного із слів чи групи слів у рядку чи реченні більшою силою голосу;

- **забарвлення або тон мовлення,** забарвлення тексту різними почуттями, емоціями: (страху, суму, незадоволення, образи, чуйності, ласки, журби, підозри, радості, урочистості ...);
- **володіння силою голосу** – передача під час читання необхідного тихо, голосно, напівголосно, пошепки, криком;
- **темп читання** – повільно, швидко, помірно;
- **чітка вимова кожного слова;**
- **створення на основі прочитаного окремих словесних картин і формувати вміння передавати слухачам так, щоб кожний із них міг чітко уявити їх.**

Приступаючи до виразного читання необхідно враховувати:

- **загальний емоційний настрій твору;**
- **настрій окремих його частин;**
- **емоційний стан героїв;**
- **розуміти ставлення автора до описуваних подій;**
- **передавати своє ставлення до зображеного.**

Необхідно упередити:

- **штучне інтонування;**
- **“підроблювання” голосу.**

Компоненти інтонаційної виразності мовлення:

- **логічна виразність**, що переконливо передає зміст тексту;
- **образна виразність**, що відтворює образність мови;
- **емоційна виразність**, що передає певні почуття, ставлення до зображеного;
- **стильова виразність**, яка відображає особливості читання творів різних жанрів

Правильне інтонування тексту впливає:

- з поглибленого аналізу прочитаного;**
- виховання в учнів естетичних почуттів;**
- розуміння емоційного стану дійових осіб;**
- врахування жанру твору.**

Види завдань для вироблення умінь користуватися паузою:

- спостереження під керівництвом учителя за роллю паузи в кінці речення, в середині, з опорою на розділові знаки;
- зіставлення варіантів читання речення, коли помилкова пауза руйнує розуміння його змісту;
- знаходження речення, після якого має бути найдовша пауза;
- знаходження речення, перед яким треба зупинитися;
- визначення тривалості паузи в кінці віршованого рядка;
- зазначення (психологічних) пауз у передачі настроїв героїв, описі подій (з допомогою вчителя);
- розмітка в межах строфи або абзацу тривалості пауз (довга///середня//коротка/) з врахуванням розділових знаків та емоційного стану дійових осіб;
- читання твору ланцюжком, коли читець закінчує читати на довгих паузах.

Визначення логічного наголосу охоплює:

- розпізнавання учнями на слух логічних наголосів у читанні вчителя, читця;**
- самостійне знаходження слів, які слід прочитати з логічним наголосом;**
- читання речення так, щоб слово з логічним наголосом було яскраво виділено інтонаційно;**
- зіставлення мети висловлювання з місцем логічного наголосу у реченні.**